

על חשיבות זיכרון הגבורה של טרומפלדור || זאב ז'בוטינסקי

ביום השנה אומרים קדיש. המובן הזה של הקדיש כלול, כנראה, בזה: ששמייה דקודשא, שמאמינים בו אינו שייך כלל לאלהים שלך, כמו שהוא שייך לאלוהיו של המנוח, לאותה הקדושה, אשר למענה הוא חי ולמענה גם מת. "יתגדל ויתקדש" אם נבאר אותו מנקודת השקפה זו, פירושו בלשון פשוטה: אמנם אתה, בן אדם, נפלת, אבל הקדושה, אשר לה שרת, נשארת גדולה וקדושה. ואנו, הנותרים, נמשיך הלאה את שרותך ואת המלחמה לנצחונה.

משום כך, קודם שאנשים עורכים עצרת ליום השנה של אדם גדול, עליהם לתת לעצמם דין וחשבון כנה, אם הם חושבים את הדבר ברצינות, אם הם מרגישים את עצמם מוכנים באמת ללכת בעקבותיו. אם כן, יש להם הזכות לומר אחריו קדיש, כי אתם – יורשיו האמתיים, אם לא – הרי הקדיש שלכם אינו אמת, והאוושה של יום השנה אינה אלא קומדיה.

כשנתיים לפני המלחמה עוררה רוסיה הרדיקלית והליברלית רעש מסביב ליום השנה השלושים למותו של גאריבלדי. אני הייתי אז עיתונאי רוסי ואני שאלתי את חברי איזה טעם יש בחגיגה שאתם עורכים לכבוד אדם כגאריבלדי? הרי הוא היה ההתגלמות של אותה המדה, שאתם קוראים לה בלשונכם "שוביניזם". לא סתם לאומיות, אלא דווקא שוביניזם. הוא לא שאף ליצור ממלכה מיוחדת בשביל האיטלקים, לשבור את המדינות הקיימות, לגרש את הגרמנים. הרי גם בתקופתכם (1912) ישנן אומות מדוכאות, ושואפות למדינות לאומיות עצמאיות – פולניה, צ'כיה, אותם האיטלקים באוסטריה, או הציונים. אבל בעיניכם כל החלומות מסוג זה הם טריפה שבטריפה. איזו זכות יש לכם לקרוא הידד לכבודו של מורה, בשעה שאתה שוטמים את רעיונותיו אצל

תלמידיו? היום עלי להעמיד את אותה השאלה בדבר יום השנה של טרומפלדור.

בין אלה, המשמיעים לכבודו שירי תהילה, נמצאים גם המתנגדים החריפים של כל דבר, הקשור בחרב, ברובה ובאקדח. אבל שמו של טרומפלדור הרי קשור בעיקר דווקא במיני נשק כאלה ומינים אחרים. אמנם, הוא יצר גם את ה"חלוקי", וגם זאת היא אבן-יקרה חשובה בכתרו, אבל שטות תהיה זאת, אם נכחיש, שבזכרון ההמוני של עמנו נשאר טרומפלדור בעיקר כחייל. על זה, שממנו נובעת בעצם התנועה החלוצית, אין ההמון יודע בכלל או שהוא יודע מעט מאד. מבין מאה יהודים, שכבר למדו לדבר על חלוצים בהתלהבות ובהכרת תודה, יפקחו תשעים ותשעה את עיניהם לרווחה, אם נגיד להם, שעליהם להכיר תודה על זה קודם כל לגיבור תל-חי.

אבל את המילה "גיבור תל-חי" הם יודעים בעל פה – אפשר, שאצל רבים מהם זהו הדבר היחידי שהם יודעים על טרומפלדור. זאת – והמילה "גיבור". יחד עם זה אין הם מבחינים בין גדוד גליפולי, שהוא יצר אותו וניהלו במשך זמן רב, ובין הגדוד הארצישראלי, שהוא לא נמצא בו. הם אינם מבחינים כלום. יודעים הם רק שלוש מילים: טרומפלדור, גדוד, תל-חי. האגדה של טרומפלדור שהיא נשארה בהמוני העם, היא אגדה של החייל היהודי, לא של העסקן הציבורי. משום כך הרי שמו פופולרי כל כך בין ההמונים, אין זה אמת, שהיהודי "שונא ענינים כאלה", את זאת בדו מליבם המפרשים. בלבם של היהודי הפשוט מן ההמון חיה התלהבות והתפעלות ללא גבול, אולי גם געגועים ליד חזקה, שתוכל לעמוד בפרץ בפני העוול שנעשה ליהודים.

את זאת יודע כל אחד, שראה פעם חסידים ארוכי-זקן בשעת משחק כדורגל של "הכוח" הוינאי. אפילו הנשים בגליציה, החל מן

על העובדה שהמנהג להכות ולרצוח יהודים לא עבר עדיין מן העולם, מיותר להתווכח – את זאת רואה אפילו עיוור. אם, נשאלת רק שאלה אחת: מהו האמצעי המשובח ביותר נגד מנהג שכזה? כי אסור לשכות, שגם מתנגדיו של טרומפלדור שונאים פוגרום ומחפשים אמצעי כיצד לעשות את הפורום לדבר שהוא מן הנמנע.

אבל הם אומרים, שהאמצעי לכך הוא דווקא לא לענות "עין תחת עין". בעניין זה הם מכוונים לדעתם של הוגי דעות גדולים ונאצלים מאוד, כמו טולסטוי או גאנדי, הואמרים גם הם שהגשת הלחי השנייה עלולה יותר להמריץ את האויב הנורא ביותר לפרק את נשקו, מאשר סטירת לחי נגדית הניתנת ביד חזקה. במ חושבים שהשיטה של כוח נגדי אינה יכולה לפגוע אלא בשריריו של האויב אבל לא בליבו, לא ברצונו – להפך, דווקא השיטה של אי-הגנה היא היחידה המשפיעה באופן ישר על המרכז של יצרו הרע, מכבה לאט לאט את האש הזרה בליבו, בעצביו, בנפשו. האויב מתחיל להתבייש, והבושה – הרי היא המורה הכי מובהקת של המוסר, הם חושבים, שכל אסונה של האנושיות הוא בזה שרוצים תמיד "להשיב". אילו הכניסו מלכתחילה את השיטה של אי-הגנה, היה העולם מזמן חדל לשמוע על מלחמות ועל פוגרומים...

זאת היא תורה יפה ונאצלה; אבל יופי ואצילות איננו עוד אמת, והראיה החותכת לכך – מונחת כאן לנגד עינינו, והיא – תולדות הגלות. לא נכון שאנשים אף פעם לא עשו ניסיון להגשים את שיטתו של טולסטוי; לא רק שהם עשו, אלא שגם הגשימוהו באופן שיטתי, בסבלנות לא אנושית, במשך מאות שנים ללא ספור, ומבלי לשים לב לכך שהשיטה של "אי-הגנה" לא עזרה כלום, לא בפעם הראשונה ולא בפעם השלישית ולא בפעם המאה, והיו מוסיפים להכות אותנו האלה, אנו לא היינו עונים גם אז. תולדות הגולה מלאות פוגרומים ולא הגנה עצמית. הנה לכם הניסיון שהוגשם

הרבנית ועד היהודיה בשוק, יודעות ומעריצות את שמו של ברייטברט הצעיר (לצערנו, הוא מת כבר) השמשון החדש, שידע לכפוף בידיו מוטות ברזל עבים ל"אתנחתא" ו"שלשלת" הפופולריות של שוורצבורד גם היא ראייה לכך. היהודי ההמוני יודע, שאין הוא יכול בעצמו לתת סטירת לחי הגונה; אבל רק המפרשים מספרים, שהוא מתגאה בזה – להיפך, הוא חושב את זה למחלה כיתר מחלות הגולה, והוא שמח בכל לבו, כשהוא רואה אח שיודע את התורה הזאת. לא נכון כמו כן לשדל אותנו ואת הקהל, שההמון מעריץ בדמותו של טרומפלדור לא את ה"גיבור" אלא את ה"קדוש", את האדם שמת יפה. ולא את האדם שנלחם יפה. לא אמת. קדושים וקורבנות היו לנו בדורנו לאלפים, אף אחד מהם לא זכה לכבוד להפך לאגדה. זכותו של טרומפלדור לא כלולה בזה שהערבים הרגו אותו, אלא בזה שהוא הגן על ישוב עברי נשק ביד המית כמה רוצחים, קודם שהם רצחו אותו.

זה ורק זה הוא התוכן של פולחן תל-חי אצל ההמונים והנוער; וכל אספת יום הזיכרון של "א אדר באה רק לבצר ולחזק את התוכן הזה. כל אדם המשתתף בהספד על טרומפלדור מסייע להשריש בנפשות היהודיות את הגעגועים ליד החזקה. משום כך חייב כל אחד לשאול את עצמו: מה אני רוצה? שתי המילים האלו – תל-חי וטרומפלדור – מה פירושן בשבילי – יוצא מן הכלל, אי-הבנה, שגיאה שנכשל בה הקדוש ברוך הוא, ביצרו טיפוס כזה אצל עם ישראל – או סמל ודוגמא? אם זה הדבר השני – בוא להספד, אם לא – סור הצידה.

***

טרומפלדור, כחייל יהודי, תל-חי כמבצר יהודי אינם "אי הבנה", אלא מופת ומסורת לדור הצעיר שלנו.

מצינדנו, אם נתאר לעצמנו, שלפני מאה שנה היו האנשים רעים והיום הם טובים, משום שהיו מתייחסים אז אל איכר או אל פועל כאל גוש זבל והיום מסירים בפניהם את הכובע. אחוז הטובים והרעים היה אז אותו האחוז כמו היום, אבל האיש העני התלמיד בינתיים להתנגד.

אפשר שהיום לא נשארה בעולם התרבותי אף פינה שעליה תהיה חרותה הכתובת "הפקר". היוצא מן הכלל היחידי – אנחנו, היהודים. משום זה אוהב העם, אוהב הנוער כל כך את טרומפלדור, את החייל: לא את פטיוו, לא את אתו, לא את מחרשתו, אלא דווקא את חרבו. כך תל-חי המבצר הוא קדוש בעיניהם לאין ערוך יותר מתל-חי הקבוצה. זהו בעיניהם סמל, כי ישנו בכל זאת אמצעי להפטר מן ה"הפקר" הזה.

***

משתעשעים אצלנו במילים לטיניות. בשביל הבונדאים לשעבר מן היבסקציה המוסקבאית, לימוד העברית הוא "קלריקליזם". ממש טעם כזה ישנו, כשמדברים אצלנו על "מיליטריזם יהודי". בשני המקרים זאת היא התעמרות במילים ומושגים.

מיליטריזם – פירושו שיטה שלפיה יש לארץ יותר מדי חיילים. זהו השימוש הישיר היחידי במילה הלטינית הזאת. אבל שום בר-דעת לא דרש עדיין, שאיזה עם שהוא ישאר בכלל בלי שום כוחות מזויינים. הרדיקלי שבין הפציפיסטים (מובן שהמדובר כאן לא על אנשים שלא מן היישוב, כמו טולסטוי) מעמיד רק את הדרישה שבכל ארץ וארץ ימצמו את הכוחות המזויינים עד לאותו המינימום. שמומחים בלתי מפלגתיים יכירו כי הוא הכרחי לשמירת הסדר.

אבל אנו, היהודים, אין לנו אפילו המינימום המינימלי הזה, הגם שאלוהים הוא העד, כמה נחוץ לנו איזה אמצעי שהוא "לשמור על

באופן מדויק ויסודי לפי הדרישות המדעיות המובחרות ביותר, בכל הזמנים ובכל האקלימים, והמסקנה? מכים.

הטבע האנושי אינו לא שחור ולא לבן, לא רע ולא טוב: הוא פרי היחס בין התיאבון והיכולת. האדם יש לו תיאבונות ומשתדל לספק אותם בכיוון של "ההתנגדות הפחותה ביותר". אם ההתנגדות היא גדולה, אומר האדם לעצמו, שהסחורה אינה שווה בהוצאות, ומוותר על תיאבונו. אבל אם הוא רואה שאין התנגדות, הוא אומר לעצמו: "כאן מותר" ומשתטח לאורכו ולרוחבו.

הרעל הגרוע ביותר העלול להרעיל את המוסר האנושי כלול במילה: "כאן מותר". במקום שנשמע הנוסח הזה, שם אין המוסר הזה עוזר. רוצים אתם בדוגמא? קראו על פעולותיהם של כל העמים הלבנים במושבות האפריקאיות שלהם, עוד בשלהי המאה ה"ט. קחו את בלגיה בקונגו. הבלגים אינם עם של רוצחים, להפך: זאת היא אחת הארצות השקטות ביותר, התרבותיות ביותר באירופה. אצלם בבית הפקידים והסוחרים הם מתונים, מנומסים ומהוגנים, אבל בקונגו, כשיש להם עסק עם כושים, הם נהיו יותר גרועים מסוחר העבדים ב"אוהלו של הדוד תום". אותם הפקידים ואותם הסוחרים, למה זה? משום שהרגישו כי כאן מותר. בימי נעורי ראיתי זאת בעצמי, דווקא מצד הבלגים.

באודסה עיר מולדתי הייתה החשמלית שייכת לחברה בלגית, והמנהל היה אחד מוסייה קמביה. הוא היה סוטר על לחיים של הקונדוקטורים בפרהסיה, באמצע הרחוב, אבל בבית בבריסל הוא נחשב לג'נטלמן שקט והגון מאוד. כי בבריסל אסור, ובעיר רוסית לפני שלושים שנה היה מותר.

קחו קודש קודשים וכתבו עליו "מותר" – ומיד ימצא מי שיחלל אותו. הציביליזציה בעיקר כלולה בזה שמספר האובייקטים ש"מותר לחלל אותם" הולך ופוחת בלי הרף. זאת תהיה ילדות

הסדר" מסביב לרחוב היהודים. אני מבין אם לאותם האשים שאינם רוצים להסתפק במינימום קוראים בשם מיליטריסטים. אבל כשמדביקים את השם הזה לאותם שאין להם כלום, והם רוצים לזכות לכל הפחות בחלק העשירי של אותו המינימום – הרי אין כאן אלא משחק מילים. אם אדם הוא רעב ורוצה בכל זאת לאכול עוד, קוראים לו גרגרן. אבל אם אדם רעב דורש אוכל, הרי נחוץ להיות "ספסר במושגים" בכדי לקרוא לו באותו השם.

המובן והתוכן והתוכן של יום השנה של טרומפלדור כלול באותו המוסר, שהוא גם המוסר של חנוכה. וכשם שקרה הדבר בעניין חנוכה, כך ניסו גם כאן להאפיל על הערך הנכון, המאלף, של המאורע ההיסטורי. נס חנוכה כלול לאמתו של דבר בגבורתם של האחים החשמונאים וחייליהם: אבל המוח המפולפל של הגטו "צמצם" את הדבר בשאלת השמן, שלא הספיק ובכל זאת בער במשך שבוע שלם. איני רוצה כלל להגיד שמסורת השמן אינה מסורת יפה, אפשר שגם בה כלולה סמליות יפה מאוד. אבל במובן ההיסטורי זהו סילוף האמת. וסילוף עוד יותר גרוע של האמת היה זה, אילו באנו ל"צמצם" את תל-חי. תל-חי לנו הוא אותו הדבר כמו פורט-ארתור וסווסטופול לרוסיה, כמו ורדן לצרפתים – מבצר שהאויב שם עליו מצור בנשק, והיהודי הגן עליו – גם כן בנשק. והקדיש של יום שלו אומר: כל עוד אנו זוכרים את שמך – גדול וקדוש יהיה לנו המופת שלך, ואנו הולכים בעקבותיך.

***

המאמר 'במקום קדיש' מאת ז'בוטינסקי פורסם בעלון בית"ר ב-19.3.1932, לציון יום השנה למותו של יוסף טרומפלדור ולקרבת תל-חי. אנו מודים למכון ז'בוטינסקי על הרשות לפרסמו.